

ISSN 2076–1554

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Видавництво «Гілея»

Гілея

*Науковий вісник
збірник наукових праць*

- *Історичні науки*
- *Філософські науки*
- *Політичні науки*

Випуск 129 (№ 2)

Київ – 2018

Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно**Фахове видання**

з філософських, політичних наук затверджено наказом Міністерства освіти і науки України
№ 747 від 13 липня 2015 р., з історичних наук наказом МОН України № 1328 від 21 грудня 2015 р. (перереєстрація)

Свідоцтво про державну реєстрацію (перереєстрацію) друкованого засобу
масової інформації: серія КВ № 22632-12532ПП від 24 квітня 2017 року

Друкується за рішенням:

Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 9 від 25 січня 2018 р.); Президії ВГО Української Академії Наук (протокол № 18.02.25 від 25 січня 2018 р.)

Збірник входить до міжнародних баз

Google Scholar; Index Copernicus (Польща); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Індія).

Шеф – редактор:

Андрущенко В. П.,
д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України,
акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Головний редактор:

Вашкевич В. М.,
д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Співредактори:

Акопян В. Г.,
д-р філос. наук, ст.н.с. (Україна, Київ)
Кивлюк О. П., д-р філос. наук, ст.н.с.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Муляр В. І.,
д-р філос. наук, проф. (Україна, Житомир)

Відповідальний секретар:

Халамандик В. Б.,
д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Редакційна рада:

Андрущенко В. П., д-р філос. наук
проф., член – кор. НАН України, акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Зеленков А. І., д-р філос. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Колесник В. Ф., д-р іст. наук, проф.,
член-кор. НАН України (Україна, Київ)
Мирзаханян Р., д-р іст. наук, проф. (Вірменія, Єреван)
Михальченко М. І., д-р філос. наук, проф.,
член – кор. НАН України (Україна, Київ)
Панчук М. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Рафальський О. О., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Савельєв В. Л., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Солдатенко В. Ф., д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України
(Україна, Київ)
Степико М. Т., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)

Редакційна колегія:

З історичних наук:
Войцехівська І. Н., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Дробот І. І., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Журба М. А., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Лазько Г. Г., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
Лисак В. Ф., д-р іст. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Мезга М. М., д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
Михайлюк В. П., д-р іст. наук, проф. (Україна, Старобільськ)

Стоян Т. А., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Сушко О. О., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Чернега Л. М., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Шаповал Ю. І., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

З філософських наук:

Абасов А. С., д-р філос. наук, проф. (Азербайджан, Баку)
Базалук О. О., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)
Бех В. П., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Воронкова В. Г., д-р філос. наук, проф. (Україна, Запоріжжя)
Герасимова Е. М., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Гарбар Г. А., д-р філос. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Жадько В. О., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Жижко Т. А., д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Купечал С. В., д-р філос. наук, проф. (Україна, Полтава)
Миколайчук А., д-р хабілітований, проф. (Польща, Познань)
Онїшко О. Ф., д-р техн. наук, проф. (Україна, Київ)
Свириденко Д. Б., д-р філос. наук, доц.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Терещицький С. О., д-р філос. наук, доц.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Тещлав С., д-р філос. наук, проф. (Польща, Бидгощ)
Яшанов С. М., д-р пед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

З політичних наук:

Андрусинши Б. І., д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Андрюкайтене Р., д-р PhD соціальних наук (менеджмент),
(Литва, Маріямполь)
Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Балабанов К. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
Варзар І. М., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Васильчук Є. О., д-р політ. наук, доц. (Україна, Черкаси)
Войналович В. А., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Іванов М. С., д-р політ. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
Картунов О. В., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Кізіма С. А., д-р політ. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Котигоренко В. О., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Крась І., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)
Лапина С. В., д-р соц. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Макаренко Л. Л., д-р пед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Остапенко М. А., д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Римаренко С. Ю., д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Срогошу Т., д-р хабілітований, проф. (Польща, Ченстохов)

Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея», 2018. – Вип. 129 (2). – 364 с.

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем інформаційної цивілізації, що формується. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.

ISSN 2076-1554

Natsional'nyy pedahohichnyy universytet
imeni M. P. Drahomanova

VHO Ukrayins'ka Akademiya Nauk

Vydavnytstvo «Hileya»

Hileya

*naukovyy visnyk
zbirnyk naukovykh prats'*

- *Istorychni nauky*
- *Filosofs'ki nauky*
- *Politychni nauky*

Vypusk 129 (№ 2)

Kyyiv – 2018

Zbirnyk zasnovano 2004 roku. Vykhid z druku – shchomisyachno

FAKHOVE VYDANNYA

z filososf'kykh, politychnykh nauk zatverdzheno nakazom Ministerstva osvity i nauky Ukrainy
№ 747 vid 13 lypnya 2015 r., z istorychnykh nauk nakazom MON Ukrainy № 1328 vid 21 hrudnya 2015 r. (pereyestratsiyu)

Svidotstvo pro derzhavnu reyestratsiyu (pereyestratsiyu) drukovanoho zasobu
masovoyi informatsiyi: seriya KV № 22632-12532PR vid 24 kvitnya 2017 roku

Drukuyet'sya za rishennyam:

Vchenoyi rady Natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova
(protokol № 9 vid 25 sichnya 2018 r.); *Prezydiyi VHO Ukrainy's'koyi Akademiyi Nauk* (protokol № 18.02.25 vid 25 sichnya 2018 r.)

Zbirnyk vkhodyt' do mizhnarodnykh baz:

Google Scholar; Index Copernicus (Pol'shcha); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Indyya).

Shef–redaktor:

Andrushchenko V. P., d–r fil. nauk,
prof., chlen – kor. NAN Ukrainy, akad. NAPN Ukrainy
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Holovnyy redaktor:

Vashkevych V. M., d–r fil. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Spivredaktory:

Akopyan V. H., d–r fil. nauk, st.n.s. (Ukrayina, Kyiv),
Kyvylyuk O. P., d–r fil. nauk, st.n.s.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Mulyar V. I., d–r fil. nauk, prof. (Ukrayina, Zhytomyr)

Vidpovidal'nyy sekretar:

Khalamendyk V. B., d–r fil. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Redaktsiyna rada:

Andrushchenko V. P., d–r fil. nauk, prof.,
chlen – kor. NAN Ukrainy, akad. NAPN Ukrainy
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Vashkevych V. M., d–r fil. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zelenkov A. I., d–r fil. nauk, prof. (Bilorus', Mins'k)
Kolesnyk V. F., d–r ist. nauk, prof.,
chlen–kor. NAN Ukrainy (Ukrayina, Kyiv)
Myrzakhanyan R., d–r ist. nauk, prof. (Armeniya, Yerevan)
Mykhal'chenko M. I., d–r fil. nauk, prof.,
chlen – kor. NAN Ukrainy (Ukrayina, Kyiv)
Rafal's'kyy O. O., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Savel'yev V. L., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Soldatenko V. F., d–r ist. nauk, prof.,
chlen–kor. NAN Ukrainy (Ukrayina, Kyiv)
Stepyko M. T., d–r fil. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)

Redaktsiyna kolehiya:**Z istorychnykh nauk:**

Voytsekhivs'ka I. N., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Drobot I. L., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zhurba M. A., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Laz'ko H. H., d–r ist. nauk, prof. (Bilorus', Homel')
Lysak V. F., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Mariupol')
Mezha M. M., d–r ist. nauk, prof. (Bilorus', Homel')
Mykhaylyuk V. P., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Starobil's'k)
Stoyan T. A., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Sushko O. O., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Cherneha L. M., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Shapoval Yu. I., d–r ist. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)

Z filososf'kykh nauk:

Abasov A. S., d–r fil. nauk, prof. (Azerbaydzhan, Baku)
Bazaluk O. O., d–r fil. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Bekh V. P., d–r fil. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Voronkova V. H., d–r fil. nauk, prof. (Ukrayina, Zaporizhzhya)
Harbar H.A., d–r fil. nauk, prof. (Ukrayina, Mykolayiv)
Herasyмова E. M., d–r fil. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zhad'ko V. O., d–r fil. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Zhyzhko T. A., d–r fil. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Kutsepal S. V., d–r fil. nauk, prof. (Ukrayina, Poltava)
Mykolaychak A., d–r khabilitovanyy, prof. (Pol'shcha, Poznan')
Onipko O. F., d–r tekhn. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Svyrydenko D. B., d–r fil. nauk, dots.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Terepyschyy S. O., d–r fil. nauk, dots.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Tetslav S., d–r fil. nauk, prof. (Pol'shcha, Bydoshch)
Yashanov S. M., d–r ped. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)

Z politychnykh nauk:

Andrusyshyn B. I., d–r ist. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Andryukaytene R., d–r PhD sotsial'nykh nauk (menedzhment),
(Lytva, Mariampol')
Babkina O. V., d–r polit. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Balabanov K. V., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Mariupol')
Varzar I. M., d–r polit. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Vasyl'chuk Ye. O., d–r polit. nauk, doc. (Ukrayina, Cherkasu)
Vynalovych V. A., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Ivanov M. S., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Mykolayiv)
Kartunov O. V., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Kizima S. A., d–r polit. nauk, prof. (Bilorus', Mins'k)
Kotyhorenko V. O., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Kras' I., d–r khabilitovanyy, prof. (Pol'shcha, Chentstokhov)
Lapyna S. V., d–r sots. nauk, prof. (Bilorus', Mins'k)
Makarenko L. L., d–r ped. nauk, prof.
(Ukrayina, Kyiv, NPU im. M. P. Drahomanova)
Ostapenko M. A., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Rymarenko S. Yu., d–r polit. nauk, prof. (Ukrayina, Kyiv)
Sroshoshu T., d–r khabilit., prof. (Pol'shcha, Chentstokhov)

Hileya: naukovyy visnyk. Zbirnyk naukovykh prats' / Hol. red. V. M. Vashkevych. – K. : «Vydavnytstvo «Hileya», 2018. – Vyp. 129 (2) – 364 s.

Kontseptsiya zbirnyka bazuyet'sya na bahatoplanovomu naukovomu vysvitleni problem informatsiyoi tsyvilizatsiyi, shcho formuyet'sya. Osnovni rubryky okhplyuyut' haluzi istorychnykh, filososf'kykh ta politychnykh nauk. Rozrakhovanyy na fakhytiv humanitarnykh ta sotsial'no–politychnykh nauk.

11. Travers O. Politychne liderstvo, nacional'na elita i praktyka modernizacii' suspil'stva / O. Travers // Politychnyj menedzhment. – 2006. – №1. – S.27–36.

12. Fadjejev V. Pizn'omodernyj social'nyj porjadok ta transformacii' politychnogo zhyttja / Ukraïns'ka politychna nacija: problemy stanovlennja: zb. nauk. st. / za red. M. M. Rozumnogo (zag. red.), M. T. Stepyka, V. M. Jablons'kogo. – K.: NISD, 2012. – 384 s.

13. Pareto V. Traite de sociologie generale // V. Pareto Oeuvres completes. – Geneve, 1968. – T. XII. – P.26–43.

Sinitskiy A. Ts., candidate of historical sciences, associate professor, department of social sciences, Zhytomyr National Agro ecological University (Ukraine, Zhytomyr), sinickiy18@gmail.com

Ukrainian political elite and national idea (beginning of the 20th century)

The article describes the main approaches to the interpretation of the concept of «elite». It is revealed that the formation of the Ukrainian political elite today is one of the most pressing problems, as ideological transformations of society in Ukraine should generate a layer that would combine national ideas, spirituality, intelligence, patriotism and could serve as an example for future generations. It is revealed that the elite has always been an active participant of social processes, therefore its formation, formation and activity is an actual object of research of many scholars from different directions. Having analyzed the term «elite», it was discovered that two conceptual approaches to the definition of a given concept can be distinguished: value (those that can manage) and functional (those who have been chosen). The study concluded that in the early twentieth century: The Ukrainian People's Republic was defeated precisely because the national elite – political, economic, military, and spiritual – was too weak and unable to master the society socially. In the future, in Ukraine for several decades of the Bolshevik totalitarian regime, when the system of government turned into an irrational, essentially impersonal, denational megamachine, the total extermination of Ukrainian, nationally conscious leaders: politicians, military, administrators, creative intellectuals, doctors, and teachers.

Keywords: elite, political elite, national idea, XX century, political science.

* * *

УДК 614.84«1924–1925»

Харламов М. І.,

кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін соціально-психологічного факультету, Національний університет цивільного захисту України (Україна, Харків), mike1982kharlamov@gmail.com

Титаренко А. В.,

кандидат психологічних наук, доцент, начальник факультету оперативного-рятувальних сил, Національний університет цивільного захисту України (Україна, Харків), fors.nuczu@mns.gov.ua

Олейник Д. В.,

викладач – методист факультету цивільного захисту, Національний університет цивільного захисту України (Україна, Харків), brightonhove@ukr.net

ДЕРЖАВНЕ СТРАХУВАННЯ ВІД ПОЖЕЖ НА ТЕРИТОРІЇ ЛУГАНЩИНИ У 1924–1925 РОКАХ (НА МАТЕРІАЛАХ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

Метою дослідження є розгляд особливостей страхування державного та приватного майна від пожеж на території Донецької губернії (до складу якої входила більша частина сучасної Луганської області) з 1924 по 1925 рік, згодом з 1925 року територія Луганської округи. В роботі використовуються проблемно-хронологічний та історико-системний методи дослідження, що дозволили об'єктивно підійти до розгляду даної проблеми. Дана наукова розвідка базується на досі не вивчених специфічних архівних джерелах, що знаходяться у Державному архіві Луганської області. В статті аналізуються особливості страхування від пожеж державного майна та майна, що належало приватним особам Головному управління державного страхування

УСРР (Держстрахом). Розглядаються деякі проблеми взаємовідносин страхових агентів, населення та державних управлінських органів різних рівнів в галузі страхування майна від пожеж.

Ключові слова: страхування, пожежа, Держстрах, страховий агент, Донецька губернія, Луганська округа.

Слід відзначити, що дослідження аспектів державного страхування від пожеж на території сучасної України в роки нової економічної політики є темою, що певною мірою розглядалася науковцями. Проте розгляд питань страхування від вогню у 1924–1925 роках на території Луганської області є доволі незрозумілою темою в сучасній українській історіографії. Дані питання, безумовно, мають наукову актуальність, оскільки жодних глибоких наукових розвідок з зазначеної проблематики не існує. Дана стаття є спробою заповнення певної історичної «білої плями».

Двадцять восьмого листопада 1918 року уряд більшовицької Росії на всій підконтрольній території розповсюджує декрет про ліквідацію приватних страхових (пайових, взаємних, акціонерних) установ та впроваджує єдину систему державного монопольного страхування. До 1924 року в плані страхування від пожеж суттєво нічого не змінюється, і на початок досліджуваного періоду справами державного страхування від пожеж на території нещодавно створеної держави СРСР займається Головне управління державним страхуванням СРСР (Держстрах СРСР). В Україні справами страхування від пожеж займався Головне управління державним страхуванням УСРР (Укрдержстрах).

Постановою Ради Трудю та Оборони СРСР від 16.09.1924 року в усіх містах, в тому числі і у містах Донецької губернії було введено обов'язкове окладне страхування будівель від вогню та великої рогатої худоби і коней від мору [1, арк. 1]. Згідно згаданої постанови норми забезпечення за окладним страхуванням від вогню у містах були встановлені у розмірі 50% оцінки будівлі, з тим щоб ці норми не перевищували 2500 карбованців (житлові будівлі) та 500 карбованців (нежитлові будівлі). У випадку, якщо ж страхова оцінка будівель визначалася у сумі, що була меншою, вказаних нижчих норм, дані будівлі страхувалися у повній сумі своєї оцінки. Так, наприклад, якщо дім оцінювався у 8000 карбованців, сума страхування складала 2500 карбованців, а не 4000 карбованців, комора (нежитлова споруда) – 4000 карбованців, то страхування складало 500 карбованців (а не 2000 карбованців). У випадку нижчих норм страхування справи були наступні. Власник застрахованого будинку вартістю 300 карбованців у випадку пожежі отримував 200 карбованців, власник сараю вартістю 15 карбованців – 50 карбованців [1, арк. 1].

Усі міста Донецької губернії були віднесені до другого класу реєстру обов'язкового окладного страхування, страхові тарифи встановлювалися, відповідно такі: власники кам'яних, міцно критих будівель мали сплачувати 20 копійок від 100 карбованців страхової суми; власники кам'яних, неміцно критих будівель мали сплачувати 30 копійок від 100 карбованців страхової суми; змішані, не міцно криті будівлі та міцно криті дерев'яні будинки – 40 копійок від 100 карбованців страхової суми; будівлі з дерева, не міцно криті – 50 копійок [1, арк. 1]. Не міцно критими будівлями вважалися будівлі криті соломомою.

У 22 жовтня 1924 року Укрдержстрах направляє циркуляр до усіх страхових агентів в українських губерніях, що має назву – «Про застосування інструкції зі стану ліквідаційних документів зі збитків від пожеж», в якому зазначалося, що на місцях несвоєчасно виплачувалися кошти після настання страхового випадку. Державна страхова установа вимагала від губернських страхових закладів своєчасних страхових виплат місцевому населенню, оскільки нова радянська влада потребувала підтримки та довіри населення [1, арк. 3]. В певній мірі це може свідчити про недосконалість страхової протипожежної системи в Українській Соціалістичній Радянській Республіці (УСРР) і зокрема на Луганщині в той період.

Дана теза підтверджується циркуляром Укрдержстраху до Донецької губернської контори з державного страхування від 26.11.1924 року, в якому йшлося про необхідність правильного оформлення документів від страхових агентів, при чому зазначалося, що у випадку неправильного оформлення – гроші державі мав віддавати у разі переплати коштів відповідальний страховий агент з власних заощаджень, а у випадку недоплати – потерпілому мала видавати кошти сільрада [1, арк. 10].

У вересні 1924 року Укрдержстрах прийняв рішення, що підписав голова правління Сологуб, про те, що будівлі зайняті «культурними та суспільно – просвітницькими» установами, та які не мають комерційної складової, як промислові та торгівельні заклади, мають отримувати знижку у 50% від місцевих страхових тарифів. Але ця знижка мала призначатися лише у випадку, якщо вищезгадані будівлі мали вільний простір не менше ніж 10 метрів між кам'яними спорудами та 20 метрів в усіх інших випадках [1, арк. 10]. Вірогідно, згадана знижка пояснювалася необхідністю радянської влади продовжувати ефективну пропагандистську політику інформування населення. Однак певний економічний тиск на комерційні установи тривав.

З метою популяризації страхування в тому числі і від пожеж, Донецька контора Укрдержстраху у квітні 1924 року розповсюдила циркуляр №62 Укрдержстраху за підписом керівника Демщенка, у якому йшлося наступне: «Укрдержстрах зміцнів та в майбутньому буде переходити від обов'язкового до добровільного страхування. З переходом на добровільне страхування особливу важливість повинно мати колективне страхування (і в політичному, і в економічному плані). Для розповсюдження страхування страховим агентам пропонується збирати агітаційні збори з селянством. Про результати повідомляти кожні два тижні» [2, арк. 36]. Однак слід відзначити, що перехід від обов'язкового до добровільного страхування відбувся набагато пізніше ніж планувалося керівництвом Укрдержстраху.

Для більш ефективного процесу діловодства у березні 1924 року було видано циркуляр «Про порядок виключення об'єктів страхування при ліквідації збитків», у якому пропонувалося страховим агентам при ліквідації збитків та виплати відшкодувань погорільцям робити надписи на страхових квитанціях про виключення об'єктів страхування з поверненням квитанцій страховальником. У загальних страхових листках будівель, що згоріли страхові агенти мали викреслювати

конкретні споруди з надписом «виключається зі списку як знищена повністю або у певній мірі» [2, арк. 29].

Слід сказати, що населення все ж таки не було повністю задоволеним страховими виплатами та бюрократичними процедурами в страхових державних установах, тому Держстрах СРСР знову приймає нову постанову, в якій забороняє вимагати від погорільця посвідчення про причини пожежі. У випадку підозри про спеціальний підпал будівлі, процедура страхових виплат не припинялася до постанови прокуратури або суду [1, арк. 27–28]. Однак боротьба з бюрократією не завжди була плідною, так у повідомленні Донецької контори Укрдержстраху від 29.01.1925 року страховальникам у категоричній формі пропонувалося відновити страхові виплати населенню. У випадку невиконання розпорядження страхові агенти та їх керівники могли позбавитися посади за «бюрократію та тяганину» [1, арк. 23].

Необхідно відзначити, що Народний комісаріат фінансів УСРР (НКФ УСРР) співпрацював з Укрдержстрахом УСРР в контексті страхування від пожеж. Так циркуляром НКФ УСРР від 4 липня 2015 року «Про страхування товарів у порядку обов'язкового неокладного страхування» страховим агентам роз'яснювалося, що страхування товарів може розглядатися обов'язковим та неокладним у наступних випадках: 1) якщо товар належить приватній особі або колективу, у випадку коли позика була видана державною або комунальною кредитною установою; 2) У випадку, коли товар належить державній або комунальній установі та переданий на комісію, зберігання, для обробки чи перевезення, в оренду приватній особі або колективу; 3) Якщо позика видана кооперативним або приватним кредитним установам під товар, що належить державним або комунальним установам, підприємствам, то він надходить на страхування по правилам обов'язкового неокладного страхування, у тому випадку, коли товар фактично переданий кооперативній або приватній кредитній установі, що видали позику. В усіх інших випадках страхування не мало бути обов'язковим та неокладним. Страхування мало бути добровільним у випадку, якщо товар належав приватній особі або колективу та був переданий на комісію або зберігання державному підприємству [3, арк. 6]. Знову ми бачимо, що навіть у період нової економічної політики держава надавала перевагу саме державним установам, що не сприяло підвищенню рівні довіри до держави з боку комерційних структур.

У 1925 році тривала плутанина зі страховими документами, що змушувало НКФ УСРР та Всеукраїнське правління державного страхування надсилати наступні листи: «Деякі округові контори надсилають перші звістки та листи з актами про пожежі з добровільних, неокладних, обов'язкових та додаткових страхувань без вказівки за яким номером зазначена втрата в журналі пожежних втрат. Пропонується в заголовку листів про шкоду обов'язково робити позначку, згідно з номером журналу пожежних втрат, а також робити вказівку яке страхування. Крім того по усім страхуванням разом з ліквідаційними документами належить надсилати й копії страхових документів (об'ява, розрахунки та план з оцінкою). У випадку, якщо ж ці документи були вислані, то належить вказати за яким номером відомості

та за якою датою вони були переслані. Одночасно з цим потрібно повідомляти, в якому стані є оплата страхових зборів на день пожежі. Ліквідаційні документи необхідно надсилати в оригіналі» [4, арк. 8].

Цікавими є статистичні дані про особливості пожеж у Луганській окрузі з жовтня по грудень 1924 року. Так кількість пожеж через підпал у сільській місцевості – 27, у містах – 1; через необережність у селах – 4, у містах – 0; через несправні печі та димарі у селах – 22, у містах – 2; з невідомих причин у селах – 34, у містах – 0 [4, арк. 3]. Подібні дані для Луганської округи характерні на весь період 1924–1925 років. Слід сказати, що, очевидно, протипожежна діяльність відбувалася більш ефективно в містах аніж в селах.

У період 1924–1925 року процеси державного протипожежного страхування на території Луганщини у складі УСРР відбувалися достатньо суперечливо. З одного боку держава сприяла зменшенню кількості пожеж шляхом введення обов'язкового страхування для населення, але з іншого боку через бюрократію та недосконалість державного апарату згадані процеси проходили повільно та місцями не зовсім ефективно. У перспективі наших досліджень можливий розгляд питань протипожежної безпеки в Україні у 1930–х роках.

Список використаних джерел

1. Державний архів Луганської області. – ФР-469. – Оп.1. – Спр.15.
2. Там само. – Спр.1.
3. Там само. – Спр.13.
4. Там само. – Оп.2. – Спр.26.

References

1. Derzhavnyj arhiv Lugans'koi' oblasti. – FR-469. – Op.1. – Spr.15.
2. Tam samo. – Spr.1.
3. Tam samo. – Spr.13.
4. Tam samo. – Op.2. – Spr.26.

Kharlamov M. I., Ph.D. (historical sciences), Associate Professor, Associate Professor of department of social and humanitarian disciplines of the National University of civil protection of Ukraine (Ukraine, Kharkiv), mikel1982kharlamov@gmail.com

Tytarenko A. V., Ph.D. (psychological sciences), Associate Professor, the head of the faculty operational and rescue forces of the National University of civil protection of Ukraine (Ukraine, Kharkiv), fors.nuczu@mns.gov.ua

Oleinyuk D. V., lecturer–methodist of the faculty of civil protection of the National University of civil protection of Ukraine (Ukraine, Kharkiv), brightonhove@ukr.net

State insurance against fire on the territory of Luhansk region in 1924–1925 (on materials of the State archive of Luhansk oblast)

The aim of the study is the consideration of the peculiarities of the insurance of public and private property on the territory of Donetsk province (which included most territory of the modern Lugansk region) from 1924 to 1925, over time, in 1925 the territory of the Luhansk district. In work use of problem – chronological and historical and systematic methods, which allow an objective approach to the consideration of this problem. This scientific exploration is based on the so far not examined the specific archival sources that are in the State archives of Luhansk region. The article analyzes the peculiarities of fire insurance on state property and property which belonged to individuals, the Main control state insurance of the USSR (Gosstrakh). Discusses some of the problems of the relationship of insurance agents, the public and the governmental administrative bodies of different levels in the sector of insurance of property from fires.

Keywords: insurance, fire, Gosstrakh, insurance agent, Donetsk region, Luhansk district.

* * *

УДК 633.34(091):001.89(477)«19»

Муханов В. М.,

кандидат історичних наук, ст. викладач
кафедри історії України та філософії,
Вінницький національний аграрний університет
(Україна, Вінниця), muhan2004@ukr.net

Вивчення культурної сої у науково–дослідних установах УРСР в 20–30–х рр. ХХ ст.

Мета статті полягає у проведенні комплексного науково–історичного аналізу результатів роботи з сортовипробування, селекції та агротехніки вирощування культурної сої, проведеної у провідних наукових аграрних інституціях УРСР в 20–30–х рр. ХХ ст.

В процесі дослідження було використано загальнонаукові методи: порівняльно–історичного і системного аналізу та спеціальні методи історичного дослідження – аналіз нормативно–правових та архівних документів.

В результаті проведеного дослідження з'ясовано, що у 1930–1941 рр. в УРСР спостерігається значне пожевлення наукового–дослідного інтересу до сої. Основна мета – розв'язання білкової проблеми в харчовій промисловості і кормовиробництві. В цей період було введено цикл досліджень з селекції сої на Харківській, Красноградській, Немерчанській, Дніпропетровській, Одеській, Вінницькій та інших дослідних станціях УРСР, розширено сортовипробування культури, впроваджувалися нові технології переробки насіння та зеленої маси для кормових та харчових цілей.

Ключові слова: соя, сортовипробування, селекція, дослідна ділянка.

Проблема науково–історичного аналізу результатів роботи з сортовипробування, селекції та агротехніки вирощування культурної сої в Україні у першій третині ХХ ст. у вітчизняній науковій літературі та періодиці комплексно не досліджена. Окремі аспекти, що стосуються проблем вирощування сої в УРСР на окремих ділянках науково–дослідних інституцій, висвітлюються у працях В. Б. Єнкіна [1], С. А. Красовського [2], А. О. Бабича [3] та інших. Проте, спеціальних окремих досліджень, що дозволили б відстежити, проаналізувати та систематизувати перші результати системної наукової роботи з селекції та вирощування сої в мережі українських науково–дослідних установ не проводилося. Завдання цієї статті полягає у проведенні комплексного науково–історичного аналізу результатів роботи з сортовипробування, селекції та агротехніки вирощування культурної сої у провідних наукових аграрних інституціях УРСР в 20–30–х рр. ХХ ст.

З 20–х рр. ХХ ст. в УРСР розпочинаються поглиблені наукові дослідження культурної сої. Необхідність дослідження та апробації іноземних сортів цієї культури обґрунтовувалася необхідністю розв'язання білкової проблеми в харчовій промисловості і кормовиробництві.

Одним з перших центрів науково–дослідної роботи з культурою в УРСР став Кам'янець–Подільський сільськогосподарський інститут, на базі якого вивчалась морфологія культури, вплив способів та строків посіву сої на урожайність. Детальний опис цих досліджень міститься у наукових звітах про роботу інституту за 1923–1925 рр., написаних М. Ардатеєвим. Так, за спостереженням дослідника, соя давала урожай до 136 пудів із десятини. За наявності сприятливих ринкових умов та стабільного попиту, культура мала великі перспективи для завоювання відповідного місця у посівах, адже дозрівала, забезпечувала добрі врожаї. В цьому ж інституті С. А. Плюйко (1927) проводив перші в Україні досліді по заміні молока соєю при годівлі поросят [3].

ЗМІСТ

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Локатир Н. М. Постать Миколи Шлемкевича у історіографії	7
Салата Г. В. Внесок Л. Д. Проскурякова (1858–1926 рр.) в архітектурний компонент проектування мостів	10
Ластовський В. В. Середнє Подніпров'я в міжнародних відносинах сер. XVI ст.: іспанський слід	13
Варгатюк С. Замаскований характер другої хвилі агресії радянської Росії проти України на межі 1918–1919 років	16
Малець О. О. Зовнішньополітична діяльність УСДРП у 20–х рр. XX ст.	19
Сіницький А. Ц. Українська політична еліта та національна ідея (початок XX століття)	24
Харламов М. І., Титаренко А. В., Олейник Д. В. Державне страхування від пожег на території Луганщини у 1924–1925 роках (на матеріалах Державного архіву Луганської області)	27
Муханов В. М. Вивчення культурної сої у науково–дослідних установах УРСР у 20–30–х рр. XX ст.	29
Мельничук І. А., Суліменко О. Г. Оперативний наказ НКВС №00439 1937 р. та його наслідки для німецького населення Житомирщини	32
Терентьев М. Участь селян у наданні допомоги радянським воїнам на окупованій території України в 1941–1944 рр.	36
Лук'яненко О. В. Его–документи про життя студентів Полтавського педінституту впродовж німецько–радянської війни (Ч.4)	46
Котик Ю. В. Особливості оподаткування колгоспів в УРСР у 1945–1953 рр.	48
Каганов Ю. О. Інакомислення молоді в УРСР 1950–1970–х рр. як виклик «ідеологічній єдності» радянського суспільства	50
Подобєд О. А. Українські театр і балет у повоєнній Західній Німеччині	55
Туранський М. О. Культурна експансія Росії в Автономній Республіці Крим наприкінці XX – на початку XXI ст.	61
Шуляк С. О. Роль бібліотек у подоланні інформаційної нерівності: історичний аспект	66
Костюк Д. С. Націоналізм та громадянське суспільство: історичні витоки і проблемні аспекти	70
Ількович В. М. Основні напрямки діяльності Спілки поляків України у 1991–2016 роках на прикладі Житомирської обласної організації	74
Біловус Л. І. Україномовна періодика США про роль української діаспори у поширенні інформації про Голодомор	77
Олійник О. М., Лінсейцева Н. В. Історіософія індустрії гостинності в Україні: нотатки до діалектики суспільного розвитку	81
Михалевич В. В., Братусь І. В. Історичні передумови та перспективи розвитку геймдизайну в Україні	84
Піковська Т. В. Національні програми польських політичних партій в Першій Чехословацькій республіці (1918-1938)	86
Поспелов А. С., Яговкін А. С. Ефіопо–сомалійський конфлікт 1977–1978 років та роль в ньому великих держав	88
Чумак С. І. Функціонування Генерального штабу СРСР в роки Другої світової війни за матеріалами збірників «Русский Архив. Великая отечественная»	92
Ботіка Т. С. Англо–французька «сердечна згода» за матеріалами російських часописів початку XX ст.	95
Агаєв Ш. Ш. Взаимоотношения России и Сефевидов в период Шаха Сефи (Взаємини Росії і Сефевидів в період Шаха Сефі)	98
Алиева Л. Э. Военное совещание по поводу снятия осады Иревана (Військова нарада з приводу зняття облоги Іревана)	100
Амиршахова С. Г. Социально–групповые различия и нормы поведения населения города Сумгайыта в семейно–бытовой сфере (Соціально–групові відмінності і норми поведінки населення міста Сумгайита в сімейно–побутовій сфері)	104
Магеррамов С. Г. О состоянии сельского хозяйства Азербайджанской ССР в 1925–1927 гг. (Про стан сільського господарства Азербайджанської РСР у 1925–1927 рр.)	107
Махаммадли Д. Г. Особенности развития библиотечно–информационной инфраструктуры Шеки–Закатальского экономического региона Азербайджанской Республики на современном этапе (Особливості розвитку бібліотечно–інформаційної інфраструктури Шеки–Загатальського економічного регіону Азербайджанської Республіки на сучасному етапі)	112
Мустафаев А. Х. К Нагорно–Карабахскому и другим искусственно созданным региональным конфликтам в СССР (До Нагірно–Карабахського і іншим штучно створеним регіональним конфліктам в СРСР)	117
Гасымов Е. А. Сотрудничество в области культуры в азербайджано–германских отношениях (2006 год) (Співпраця в галузі культури в азербайджано–німецьких відносинах (2006 рік))	121
Набиев Б. Э. Оригинальность национального подхода геополитического становления и развития Азербайджана (Оригінальність національного підходу геополітичного становлення і розвитку Азербайджану)	123

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Гончаренко О. А. Філософія культури Богдана Наврочинського	127
Гривінський Р. Р. Ідеал автентичності і політика визнання у філософії Чарльза Тейлора	130
Семикрас В. В. Методологічний плюралізм у філософсько–правовому вченні Богдана Кістяківського	135

CONTENT

HISTORICAL SCIENCES

Lokatyr N. M. The persone of Mykola Shlemkevych in historiography	7
Salata H. V. Prokuryakov's contribution to the architectural component of bridge designing	10
Lastovskiy V. V. Region Middle Dnieper in international relations middle XVI century: Spanish track	13
Vargatyuk S. The combated character of the second wave of the agriculture of soviet Russia against Ukraine at the limits of 1918–1919	16
Malets O. O. The foreign policy activity of the USLDP in the 20's of the XX century	19
Sinitskiy A. Ts. Ukrainian political elite and national idea (beginning of the 20th century)	24
Kharlamov M. I., Tytarenko A. V., Oleiynyk D. V. State insurance against fire on the territory of Luhansk region in 1924–1925 (on materials of the State archive of Luhansk oblast)	27
Mukhanov V. N. Study of Cultural Soybeans in Research Institutions of the USSR in the 20–30's of the 20th Century	29
Melnichuk I. A., Sulimenko O. G. Operational order NKVD №00439 1937 and its consequences for the German population of Zhytomyr region	32
Terentyev M. Participation of peasants in providing assistance to Soviet soldiers in the occupied territory of Ukraine in 1941–1944	36
Lukyanenko O. V. Ego–documents on life of students of Poltava pedagogical institute during the German–Soviet war (P.4)	46
Kostuk D. S. Nationalism: problem aspects	48
Kahanov Yu. O. Dissent of youth in the UkrSSR of the 1950–1970's as a challenge for «ideological unity» of the soviet society	50
Podobied O. A. Ukrainian theater and ballet in post–war West Germany	55
Turansky N. O. Cultural expansion of Russia in the Autonomous Republic of Crime in the end of XX – beginning XXI	61
Shuliak S. O. The role of the library in overcoming the informational inequality: historical aspect	66
Kotyuk Yu. V. Features of taxation of collective farms in the USSR in 1945–1953	70
Ilkovych V. M. Main directions of activity of the «Union of Poles of Ukraine» in 1991–2016 by the example of the Zhytomyr regional organization	74
Bilovus L. I. Ukrainian–language periodical of the USA about the role of the Ukrainian diaspora in spreading information about the Holodomor	77
Oliynyk O. M., Lineytseva N. V. Historiosophy of the hospitality industry in Ukraine: notes to the dialectics of the social development	81
Mikhalevich V. V., Bratus I. V. Historical background and prospects for the development of gaming design in Ukraine	84
Pikovska T. V. National programs of Polish political parties in the First Czechoslovak Republic (1918–1938)	86
Pospielov A. S., Yahovkin A. S. The Ethiopian–Somali conflict of 1977–1978 and the role of the great countries in it	88
Chumak S. I. Functioning of the General Staff of the USSR during the Second World War based on the archive collection «Russian Archive. The Great Patriotic War»	92
Botika T. S. Anglo–French «cardinal consent» on the materials of Russian magazines of the early 20th century	95
Aghev Sh. Sh. Relations between Russia and the Safavids during the Shah Safi	98
Aliyeva L. E. The military advice on the lifting of the siege of Iravan	100
Amirshakhova S. G. Socio–group differences and norms of behavior of the population of the city of Sumgayit in the family–household sphere	104
Maharramov S. G. On the state of agriculture in the Azerbaijani SSR in 1925–1927	107
Mahammadli D. H. Peculiarities of development of the library information infrastructure of the Sheki–Zagatala economic region of the Azerbaijan Republic at the present stage	112
Mustafayev A. Kh. To the Nagorno–Karabakh and other artificial popular domestic regional conflicts in the USSR	117
Gasimov E. A. Cooperation in the cultural field in Azerbaijan–Germany relations (years of 2006)	121
Nabiyev B. E. Originality of national approach of geopolitical formation and development of Azerbaijan	123

PHILOSOPHICAL SCIENCES

Honcharenko O. A. Philosophy of culture by Bohdan Navrochynsky	127
Gryvinskyi R. R. The ideal of authenticity and the politics of recognition in Charles Taylor's philosophy	130
Semikras V. V. The Methodological Pluralism in the philosophical–legal doctrine of Bohdan Kistiakivskyi	135
Buriak N. B. Comparative analysis of non–violence ideas of ethics by Leo Tolstoy and Erich Fromm in Christianity	140
Zahrebelnyi I. V. Laicising aspect in Ukrainian literature by H. Kostelnyk	143
Halchenko M. S. Transformation of socio–cultural values and knowledge in the environment of globalization	146
Hnatiuk Ya. S. Philosophical heuristics as methodological communication	150
Semenov V. H., Cherkasov S. M. On contemporary social laws and principals	156
Tanska L. V. Of modeling of social systems' dynamic	162
Tarasjuk V. M. Actual problems of information sphere of Ukraine	166

МІЖНАРОДНА ІНДЕКСАЦІЯ ЖУРНАЛУ

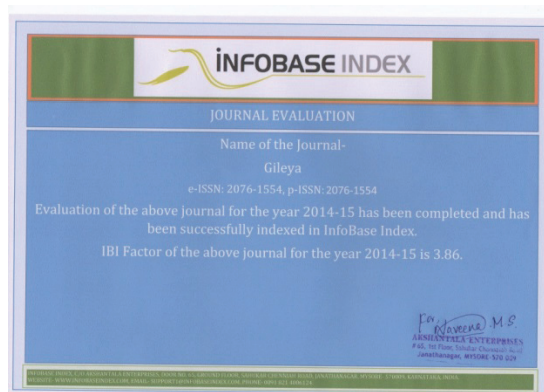
1. **Index Copernicus (Польща)** – міжнародна наукометрична база (Index Copernicus Journals Master List). Даний сайт містить індексування, ранжування і реферування журналів, а також є платформою для наукового співробітництва та виконання спільних наукових проєктів

2. **EBSCO (USA)** – агрегатом повнотекстових видань. Включає в себе 375 повнотекстових баз даних і більш 350000 електронних книг

3. **InfoBase Індекс (Індія)** - комплексна, багатоцільова база даних, що охоплює наукові літератури з усього світу.

4. **SIS (Scientific Indexing Services) (USA)** фокусується на цитатах індексації, аналіз цитованості і підтримує бази даних, що охоплюють цитування тисячі академічних журналах. SIS забезпечує кількісний і якісний інструмент для рейтингу, оцінки та класифікації журналів з навчальної оцінки і передового досвіду.

